

КАПІТАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Поглиблення трансформаційних та інтеграційних процесів в національній економіці значно посилюють вплив зовнішнього середовища на діяльність вітчизняних товаровиробників, таким чином перетворюючи його на головний чинник, який обумовлює стратегію та ділову політику підприємства. Домінуюча роль зовнішніх чинників у формуванні економічної стійкості підприємства обумовлюється дуалістичною природою ринкових відносин, яка проявляється у розширенні прав та економічної свободи суб'єктів господарювання з однієї сторони, та зростанні невизначеності стосовно можливих тенденцій розвитку економічної системи з іншої. Саме нестабільний характер зовнішнього середовища, який визначається постійними коливаннями макроекономічних показників та періодичними проявами фінансових криз, вимагає пошуку нових способів забезпечення стійких позицій виробників, спрямованих на інтенсифікацію відтворювального процесу та підвищення ефективності використання власного потенціалу, наслідком якого є капіталізація суб'єктів господарювання. Зростання вартості бізнесу посилює адаптивність виробничої структури, гнучкість її реакції на негативні впливи, формує ознаки фінансової міцності та платоспроможності, що виступає інструментом підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Питанням практичної реалізації процесів капіталізації підприємств присвячено наукові праці таких вчених як Л.Я. Беневської, Л.М. Мельник, М.В. Дедкової, Н.Ю. Брюховецької, М.А. Козоріз, В.М. Гейця, А.А. Гриценка, Т.А. Малої [2, 3, 5, 6, 7, 8, 9] та ін. Проте, спрямованість таких досліджень носила суто фінансовий характер та зводилася до оцінки ринкової капіталізації у формуванні вартості бізнесу.

Недослідженими й надалі залишилися економічні аспекти капіталізації, які є вирішальними при виборі стратегічних орієнтирів діяльності підприємства та управлінні стійкими конкурентними перевагами.

Метою статті є визначення ролі капіталізації у забезпеченні економічної стійкості підприємства та розробка напрямків активізації процесів зростання вартості суб'єктів господарювання через створення інтеграційних структур.

Капіталізація – це відносно нове поняття для вітчизняної економічної думки, яка охоплює широкий спектр досліджень від особливостей протікання процесів зростання вартості окремого підприємства, галузі, країни загалом до виявлення рівня і перспектив розвитку фондових ринків, їх інститутів.

Загалом, аналіз літературних джерел дає можливість виділити два основні підходи до трактування сутності означеної економічної категорії. Згідно першого під капіталізацією розуміють сукупність процесів перетворення майбутніх грошових потоків у додаткову вартість, другий напрямок зосереджує увагу на капіталізації як безпосереднього наслідку таких процесів [3].

Незважаючи на багатогранність сутнісних характеристик, кінцевим результатом капіталізації виступає приріст цінності, за рахунок якої підприємство посилює опірність внутрішньої структури до зовнішніх впливів та формує резерв майбутнього зростання. Тобто, необхідною та достатньою передумовою економічної стійкості підприємства є одержання прибутку, а капіталізація виступає засобом її досягнення.

Таким чином, можна стверджувати, що проблема забезпечення економічної стійкості лежить у площині ефективності циркулювання фінансових потоків підприємства, яке виражається у постійному перевищенні дохідною частини над витратною та вільному маневруванні грошових коштів шляхом їх раціонального використання [4, 10]. Отже, суть економічної стійкості виражається через ефективне формування, розподіл та використання наявних фінансових ресурсів підприємства, і капіталізація виступає її зовнішнім проявом.

Система управління економічною стійкістю підприємства передбачає органічне поєднання адаптивних можливостей бізнес-структури та фінансової міцності, що досягається шляхом нагромадження її капіталу.

Матеріальною основою економічної стійкості є реальна капіталізація, яка виступає об'єктивним процесом ефективного введення підприємницької діяльності, оскільки завжди підкріплена відповідними джерелами фінансування та уособлюється у матеріальних активах.

Ознаки реальної капіталізації характеризуються проведенням активного та цілеспрямованого реінвестування частини одержаного прибутку у розширення операційної діяльності, збільшуючи таким чином вартість власного капіталу. Масштабність капіталізації свідчить про здатність підприємства генерувати доходи, ефективно використовувати наявні ресурси та забезпечувати майбутнє зростання бізнесу.

Інтенсивність та спрямованість процесів капіталізації підприємств дозволяє виділити наступні форми економічної стійкості:

1 – рівноважна – передбачає формування передумов для первинного нагромадження капіталу та характеризується досягненням збалансованості внутрішньої структури підприємства за рахунок власних або залучених коштів. Особливістю капіталізації на даній стадії економічної стійкості підприємства виступає чітка спрямованість прибутку виключно на підтримку його поточної діяльності. При цьому пріоритетними напрямками зростання реальної капіталізації підприємства в системі управління економічною стійкістю виступають процеси підвищення ефективності використання активів, а саме:

- вкладання коштів в активи, які задіяні у процесі виробництва та покликані максимізувати грошові потоки;

- оцінка внеску окремих груп активів у приріст вартості підприємства та здійснення їх часткової реструктуризації шляхом продажу або ліквідації найбільш збиткових матеріальних цінностей, передачі їх в оренду або довірче управління, використання в якості заставного майна;

- забезпечення частки найбільш ліквідних активів та формування оптимального співвідношення у розподілі коштів між нарощенням техніко-технологічної бази виробництва (основними фондами) та власного обігового капіталу (оборотних засобів).

2 – зростання без розвитку - відбувається на базі старих технологій і передбачає виробництво стандартизованого продукту. Для такого підприємства є характерним наростання обсягів збуту продукції за рахунок наявних економічних ресурсів. Разом з тим, воно є закритим до нововведень, що з часом призводить до технологічної відсталості. Отриманий прибуток направляється на розширення виробництва екстенсивним методом, при чому якісні характеристики системи не змінюються. Внаслідок чого підприємство, володіючи значним обсягом власного капіталу, стає неконкурентоспроможним, руйнується її потенціал і воно опиняється на межі банкрутства. Така ситуація виникає тому, що вирішальне значення у попередженні нестійкого стану має чинник часу. Зовнішнє середовище та технології можуть змінюватися так швидко, що здійснення традиційних управлінських дій може призвести до негативного результату, особливо, в е галузях, які динамічно розвиваються [1]. Слід зазначити, що досягнення економічної стійкості підприємства є явищем тимчасовим та, як правило, залежить від ступеня мінливості , агресивності впливів чинників зовнішнього середовища;

3 – ефективна – виражається у здатності підприємства досягати оптимальної величини прибутку, достатньої для забезпечення його подальшого розвитку на основі самофінансування та формування власного обігового капіталу в розмірах, що дозволяють підтримувати високі темпи росту обсягів продажу продукції (виконання робіт, надання послуг) на рівні не нижчому, ніж у конкурентів. При цьому, економічна стійкість виражається у здатності вести неперервну у часі та економічно успішну по відношенню до досягнення поставлених стратегічних цілей діяльність. Таким чином, досягнення ефективної стійкості підприємства не лише сприяє нарощенню власного капіталу, але й виступає засобом реалізації

системи цілей введення підприємницької діяльності (економічних, технологічних, соціальних, екологічних).

Оскільки стан економічної стійкості характеризується внутрішніми можливостями самого підприємства та проявляються у здатності компенсувати негативні впливи зовнішнього середовища, то ключове значення у посиленні його позицій відіграє активізація процесів маркетингової та ринкової капіталізації. В основі маркетингової капіталізації відбувається зростання ринкової вартості підприємства за рахунок використання нематеріальних активів (товарних знаків, брендів, ділової репутації тощо), які мають маркетингове походження, тоді як ринкове нагромадження капіталу передбачає зовнішню оцінку вартості підприємства на основі загальної кількості акцій, якими воно володіє, та їх ціни на момент проведення торгів на фондовій біржі.

Такий комплексний підхід до формування економічної стійкості зумовлений необхідністю пришвидшити нарощення власного потенціалу підприємства через управління грошовими потоками, посилити маркетингову спрямованість бізнесу та забезпечити ринкове визнання, що говоритиме про ступінь конкурентоспроможності на ринку серед собі подібних суб'єктів господарювання.

Проблема забезпечення економічної стійкості особливої актуальності набуває в малому та середньому бізнесі. Великі промислові компанії, корпорації, фінансово-промислові групи для підтримки сталого розвитку ефективно використовують такі способи адаптації до впливів зовнішнього середовища як диференціація продукції, диверсифікація видів діяльності та ринків збуту, розширення форм ринкового співробітництва, оптимізація структури основних виробничих фондів, зміна організаційно-правових форм підприємства тощо. Суб'єкти ж малого підприємництва не володіють таким широким спектром адаптивних можливостей і будь-яка зміна одного з параметрів зовнішнього середовища може бути для них критичним.

Саме тому одним із можливих варіантів адаптації підприємств до неефективного інституційного середовища є формування нових

підприємницьких структур, заснованих на засадах спільного введення бізнесу на основі об'єднання майна та капіталів учасників для досягнення єдиної мети. При цьому зростання вартості капіталів кожного підприємства викликане синергетичним ефектом, одержаного за рахунок централізації функцій управління, консолідації фінансових потоків та впорядкування процесу планування діяльності.

Можливі форми об'єднання діяльності підприємств на основі посилення рівня їх капіталізації наведено на рис.1.

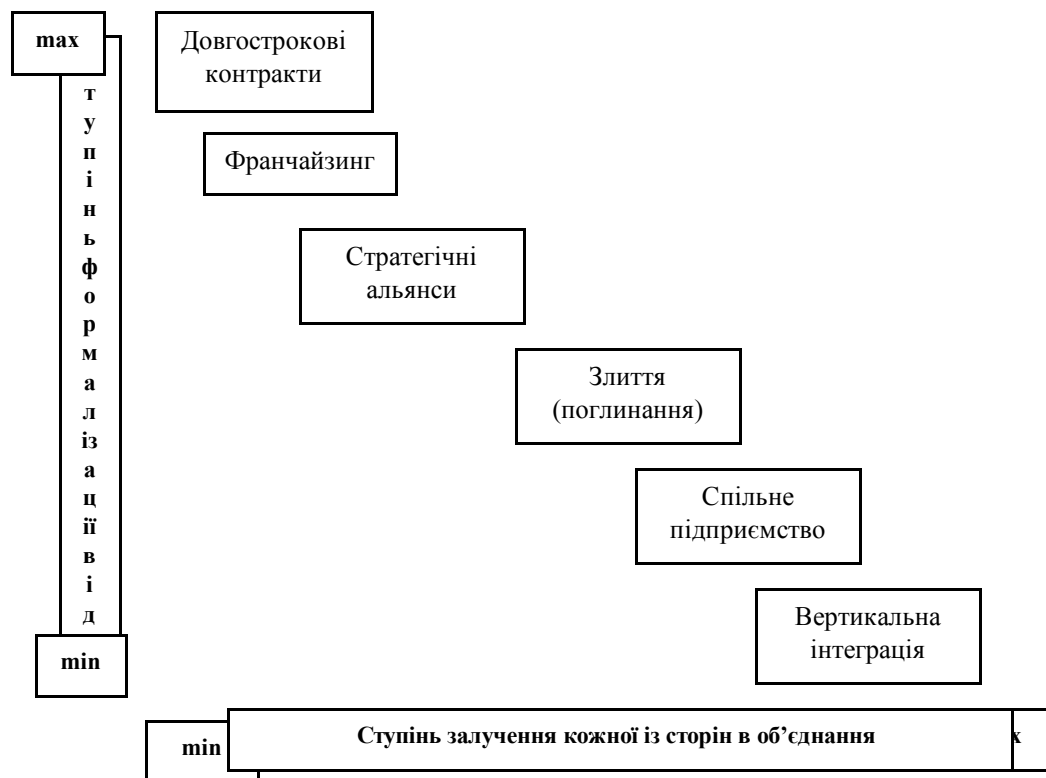

Рис. 1. Форми співпраці підприємницьких структур в контексті забезпечення економічної стійкості на основі процесів їх капіталізації

Дані рис. 1 свідчать, що найбільш адаптивними до зовнішнього середовища та стійкими у забезпеченні конкурентних переваг є вертикальні інтеграційні об'єднання. В межах такої структури зовнішні операції перетворюються на внутрішні, а материнська компанія отримує гарантію постійних та стабільних поставок сировини, капіталу та здійснює регулювання витрат на придбання необхідних ресурсів.

Реалізація вертикальної інтеграції передбачає досягнення певних цілей:

- усунення невизначеності, яка пояснюється тим, що для забезпечення стійких конкурентних переваг необхідно встановити послідовний контроль за ходом виробничого процесу;

- обмеження конкуренції шляхом монопольного постачання сировини, напівфабрикатів, а також каналів збуту;

- покращення якості продукції та зниження витрат, коли досягається синергічний ефект при схожості технологій інтегрованих підприємств;

- швидке пристосування до технологічних змін шляхом планомірного регулювання напрямків та масштабів діяльності об'єднання.

Проте, слід зазначити, що стратегія вертикальної інтеграції завжди є ризиковою, процедурно складною, капіталомісткою та практично невідворотною. Вона може бути виправдана тоді, коли існує реальна загроза для підприємства витіснення з ринку або посилення влади постачальників або покупців. Саме тому на сучасному етапі розвитку ринкових відносин найбільш доцільним варіантом реалізації стратегічних орієнтирів вітчизняних підприємств є створення стратегічних альянсів, які передбачають укладання довгострокових угод, які виходять за межі звичайних ділових відносин, але не призводять до повного злиття і, таким чином, дають можливість подолати недоліки вертикальної інтеграції. Перевагою альянсів є те, що учасники можуть розірвати комерційні відносини за умов зміни зовнішніх обставин (кон'юнктури ринку, фінансової політики підприємства тощо). Вони виступають своєрідною проміжною формою організації відносин між ринковими трансакціями та повною інтеграцією.

Таким чином, широке використання механізмів капіталізації дозволить створити динамічно рівноважну цілісну систему, здатну забезпечити цілеспрямований розвиток на основі власного потенціалу, досягти поставлених стратегічних цілей діяльності та створити умови для формування стійких конкурентних переваг на ринку.

Література

1. Бараненко С. П. Стратегическая устойчивость предприятия / С. Бараненко, В. Шеметов – М. : ЗАО Центрполиграф, 2004. – 493 с.
2. Беновська Л.Я. Удосконалення управління капіталізацією інноваційно активних підприємств / Л.Я. Беновська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2. – С. 146-149.
3. Брюховецька Н.Ю. Підходи до визначення капіталізації підприємств / Н.Ю. Брюховецька // Наукові праці ДонНТУ. – 2007. – Випуск 31-1. – С. 224-229. – Серія: економічна.
4. Брянцева И. В. Экономическая устойчивость предприятия: сущность, оценка, управление / Брянцева И. В. – Хабаровск : Издательство Хабаровского государственного технического университета, 2003. – 211 с.
5. Дедкова М.В. Капитализация компании: теоретический аспект [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/management/finance>.
6. Капіталізація економіки України / під ред. В.М. Гейця, А.А. Гриценка. – К.: Інститут економіки та прогнозування, 2007. – 220с.
7. Козоріз М.А. Роль і функції капіталізації в забезпеченні економічного розвитку суб'єктів господарювання / М.А. Козоріз // Регіональна економіка. – 2007. – № 2. – С. 42-48.
8. Малова Т.А. Капитализация в условиях российской экономики: теоретический и практический аспекты / Т.А. Малова. – М.: Книжный дом «Либроком», 2009. – 208 с.
9. Мельник Л.М. Конкретизація понять капіталізації підприємства / Л.М. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4. – Т. 3. – С. 24-29.
10. Шаблиста Л.М. Механізм подолання збитковості підприємств і забезпечення їх фінансової стійкості / Л.М. Шаблиста // Економіка України. – 2009. - № 6. – С. 53-64.

АНОТАЦІЯ

Галько Л.Р. *Капіталізація в системі управління економічною стійкістю підприємства.*

Досліджено теоретичні аспекти капіталізації та її взаємозв'язок із економічною стійкістю підприємства, визначено особливості здійснення процесів накопичення капіталу в системі управління розвитком підприємства та запропоновано конкретні форми зростання вартості господарюючих суб'єктів.

Ключові слова: капіталізація, економічна стійкість, зовнішнє середовище, інтеграційні структури, система управління.